

คณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน Surin Sangha with Sustainable Development of the Quality of Life of Students in the 4.0 Era

พระครูนิมิตรัตนาภรณ์¹, พระครูพิบูลพัฒน์ประสูต², ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³
Phrakhrunimitrattanaphon¹, Phrakhrupiboonpatthanapasut², Thanarat Sa-ard-iam³

¹²หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

¹²Ph.D. Program in Buddhist Studies, Graduate Studies Surin Sangha College,

³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: kumarny2527@gmail.com

Received : December1, 2022;

Revised : May22, 2023;

Accepted : May28, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) เพื่อศึกษาบทบาทของคณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

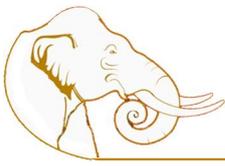
ผลการศึกษาพบว่า

1) แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชากรในแต่ละประเทศเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อประชาชนในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลให้การพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆ ดีตามไปด้วย 2) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะความยั่งยืนหมายถึงความคงอยู่อย่างมั่นคงถาวร 3) บทบาทของคณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน คือ พระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยมีโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นฐานสนับสนุนที่สำคัญในการแสดงบทบาทด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนของพระสงฆ์

คำสำคัญ: การพัฒนา; คุณภาพชีวิต; คณะสงฆ์สุรินทร์; ยุค 4.0; อย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the concept of quality of life development, 2) to study the concept of sustainable development, and 3) to study the role of the Sangha of Surin on the sustainable development of the quality of life of students in the 4.0 era. It is qualitative research. Using the theoretical concepts of quality of life

development and quality of life development according to Buddhist principles as a research framework. The research area is a group of Buddhist schools in Surin Province.

The results showed that

1) The research results according to objective number 1, the concept of improving the quality of life is very important to the development of the population in each country. because when people in the country have a good quality of life 2) Research results according to objective number 2, concept of sustainable development. This concept is regarded as an important principle in improving the quality of life of the people because sustainability means being stable and permanent. 3) Research results according to Objective No. 3, the role of the Surin Sangha and the sustainable development of the quality of life of students in the 4.0 era. Monks in Surin Province play a huge role in improving the quality of life of students. The monks participated in the development through teaching and learning activities in the school. Moral and ethical training activities with the Monk Teacher Project in Schools as an important support base in showing the role of monks in improving the quality of life of students.

Keywords: Development; Quality of Life; Surin Sangha; 4.0 Era; Sustainable

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา เพราะการศึกษา เป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาชีวิตของมนุษย์ให้มีความประเสริฐมากกว่าสัตว์จำพวกอื่น ดังที่พระธรรมปิฎก (2542: 25) กล่าวไว้ว่า “...ชีวิตมนุษย์เป็นชีวิตที่อยู่ได้ด้วยการศึกษา ชีวิตที่ดี คือ ชีวิตแห่งการศึกษา ตามหลักพุทธศาสนากล่าวว่า การศึกษาทำให้มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่ต้องผ่านกระบวนการฝึกและการเรียนรู้ และการศึกษาที่จะทำให้นมนุษย์พัฒนาเป็นสัตว์ประเสริฐได้นั้น อยู่บนพื้นฐานของสภาวะ 3 ประการคือ พุทธิกรรม จิตใจและสติปัญญาารวม เรียกว่า ไตรสิกขา ที่นำไปสู่การมีชีวิตที่ยั่งยืนและมีความสุข...” ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาระบบการศึกษา โดยนัยนี้พระพุทธศาสนาเป็นระบบการพัฒนาชีวิตให้เจริญไปตามลำดับตั้งแต่ระดับเริ่มต้น ระดับกลางและระดับสูง กล่าวคือ การได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ นอกจากพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแล้ว องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อความยั่งยืนมาโดยตลอด และเริ่มชัดเจนขึ้นเมื่อได้มีการประกาศเรื่อง การศึกษาเพื่อคนทุกคน (The World Declaration on Education for All) ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อคราวประชุม ณ หาดจอมเทียน ประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2533 ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของทั้งมนุษย์สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ได้มีการประกาศประเด็นวาระในการประชุมโอกาสต่าง ๆ เรื่อยมา โดยเฉพาะเมื่อปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมามีการประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใน 15 ปีข้างหน้า ที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีประเด็นเป้าหมายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเป้าหมายหนึ่งใน 17 เป้าหมาย ที่ต้องดำเนินการให้บรรลุผล

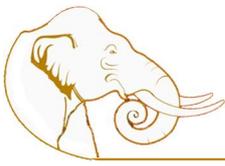
ในส่วนของพระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญทางด้านการศึกษานับมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาการศึกษาด้านธรรมะ ด้วยการฝึกฝนอบรมพุทธศาสนิกชนให้เป็นชาวพุทธ

ที่ดี และต่อมายังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาครอบคลุมไปจนถึงการศึกษาในระดับโรงเรียนที่ขยายโอกาสให้กับชุมชนโดยรอบที่เรียกว่า “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน จึงเห็นได้ว่า บ้านมีความเชื่อมโยงกับวัด และโรงเรียน โดยที่วัดเป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษา จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการมีอยู่ของชุมชนในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเชิงเครือญาติ และชุมชนแห่งการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้นำในการจัดการศึกษา ทั้งในระบบชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

เยาวชนนั้น จัดได้ว่าเป็นรากฐานและอนาคตของชาติ การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ทั้งด้านความสามารถในการเรียนรู้และคุณธรรม จะช่วยสร้างความเจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เยาวชนจึงถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกสบายในชีวิตแก่พลเมือง รวมถึงการส่งเสริมทางด้านร่างกายและสภาพจิตใจ ต่างก็เป็นประเด็นที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น การตื่นตัวในการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรมีมานานหลังจากที่แพร่ขยายในประเทศทางตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาและแคนาดาไปสู่นานาประเทศทั่วโลก เป็นการยืนยันถึงความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาคูณภาพชีวิตของประชากรอันจะนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงหรือวางแผนนโยบายของประเทศเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญ “มนุษย์หรือคนในสังคมเป็นหลัก” ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา” ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของการให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และจากการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ จึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น ให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งให้สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

ปัจจุบันนี้ปัญหาเยาวชนไทยเป็นปัญหาที่หนักใจแก่ทุกฝ่ายเป็นอย่างมาก จากสภาพของสังคมในสภาวะปัจจุบันนั้น สืบเนื่องมาจากสังคมปัจจุบันต้องดิ้นรนเพื่อแสวงหาปัจจัยเพื่อความอยู่รอดจึงเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกแก่งแย่งแข่งขันรีบอปปโกยผลประโยชน์แก่ตนและพวกพ้องจึงนำไปสู่ความขัดแย้งเพราะต้องการแสวงหาความสุขสบายทางวัตถุ แต่เมื่อวัตถุยิ่งเจริญก้าวหน้าไปเท่าใด จิตใจก็ยิ่งสับสนวุ่นวายมากตามไปด้วย เพราะไม่สามารถพัฒนาตนและจิตใจให้รู้ทันต่อสภาพความจริงจึงตกเป็นทาสของวัตถุ เช่น ค่านิยมของการบูชาวัตถุเงินทอง บุชาคนมีฐานะทางสังคมร่ำรวย บุชาคนมีอำนาจ ชอบความสุขสบายโดยไม่คิดมุ่งหวังที่จะพัฒนาตนให้อิสระจากเรื่องเหล่านี้ จึงทำให้สังคมไทยในยุคปัจจุบัน กำลังมีปัญหาหลายๆ มิติของสังคม จากสถิติคดีอาญาศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร ประจำปี 2557 (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2558: 9–18) พบว่า มีคดีทั้งสิ้น 43,803 คดีแยกตามข้อหาจำนวนมากไปน้อย 6 อันดับแรกได้แก่ 1) ความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ 17,922 คดี 2) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 5,312 คดี 3) ความผิดตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบกพระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติทางหลวงและพระราชบัญญัติรถยนต์ 5,141 คดี 4) ความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน 3,503 คดี 5) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย 2,519 คดี 6) ความผิดเกี่ยวกับเพศ จำนวน 1,841 คดีนอกจากนี้ยังเป็นความผิดฐานอื่นๆ จากปริมาณคดีดังกล่าวเห็นว่าเยาวชนกระทำความผิดเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ปัจจัยสำคัญที่เยาวชนมีพฤติกรรมในการกระทำความผิด มีสาเหตุมาจาก

ปัญหาครอบครัวขาดความอบอุ่น ที่เกิดจากการเลี้ยงดูโดยพ่อแม่ตามใจหรือเข้มงวดเกินไป หรือครอบครัวมีความขัดแย้ง ครอบครัวหย่าร้าง การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ถูกวิธีหรือเมื่อครอบครัวแตกแยกก็มีปัญหากับผู้อุปการะเลี้ยงดูที่ไม่ใช่พ่อแม่หรือถูกทอดทิ้งทำให้ไม่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแล ย่อมทำให้เกิดการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ปัญหาเหล่านี้จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นถ้าไม่ช่วยกันหาวิธีป้องกันและแก้ไข

การพัฒนาคุณภาพชีวิตถือเป็นสิ่งสำคัญต่อประชาชนในสังคม ตามที่องค์การยูเนสโก (UNESCO,1993: 10-11) ได้นิยามคำว่าคุณภาพชีวิตหมายถึงระดับความเป็นอยู่ในสังคม และระดับความพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์และได้นิยามโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตว่าเป็นโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนและชุมชนได้รับความรู้เจตคติค่านิยมและทักษะที่จำเป็นให้กลุ่มเป้าหมายสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (WHOQOL Group,1996: 3) ยังได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าเป็นการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสถานะในชีวิตของพวกเขา ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมและความหมายของระบบในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่และจะสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวังมาตรฐานของสังคม และสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพวกเขา เป็นแนวความคิดที่กว้างเต็มไปด้วยความซับซ้อน ครอบคลุมในแง่ของสุขภาพร่างกายของแต่ละคน สภาพจิตใจ ระดับของความเป็นอิสระ สัมพันธภาพทางสังคม ความเชื่อและความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อม จุดเด่นของความหมายของคุณภาพชีวิตที่ WHO มองก็คือคุณภาพชีวิตที่เป็นนามธรรม (subjective) โดยจะรวมเอาหัวข้อที่เป็นทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดีของชีวิตเอาไว้อีกทั้งมีหลายมิติไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นโดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังหลักของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาบทบาทของคณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต 2553 : 1) ได้กล่าวว่าคุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึง องค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยดีเป็นส่วนรวมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อมและสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชน ให้ความสำคัญของ คำว่า คุณภาพชีวิตไว้ว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ นั่นคือ การที่จะกล่าวว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

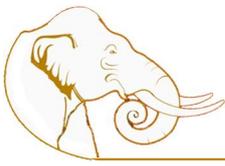
ได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในครอบครัวหรือชุมชนนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วนทุกประการซึ่งเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดไว้ นั้นสามารถแปรเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้นๆ (กรมพัฒนาชุมชน, 2555 : 5)

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), 2547: 16) ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า การพัฒนามาจากคำภาษาบาลีว่า วุฒฺน แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนากับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เรียกว่าพัฒนาหรือวัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย (2557: 2) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย มุ่งให้เกิดความเสมอภาคและกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ สามารถที่จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้างระบบที่เหมาะสม ตลอดจนควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงได้อย่างบังเกิดผล

นอกจากนี้ ปวย อึ้งภากรณ์ (2530: 61) ได้เสนอแนวคิดบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาประเทศไว้ว่า ถ้าปราศจากศีลธรรมเสียแล้วการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะพัฒนาไปทำนองใดย่อมจะบกพร่องและไม่สมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพัฒนาไปในด้านเป้าหมายซึ่งจะผิดพลาดสุดท้ายอาจจะพัฒนาไปทำนองที่จะเห็นความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องที่สำคัญแท้ ๆ คือ ความเจริญในทางปัญญาและในทางศีลธรรม การขาดจากศีลธรรมนั้นจะทำให้โลกเสื่อมโทรมพระพุทธศาสนาจะช่วยเหลือในการพัฒนาชาติได้ดังนี้ ย่อมอาศัยพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสื่อสำหรับสืบพระศาสนาและการที่พุทธศาสนาจะช่วยให้มีการพัฒนาชาติได้จริงจัง

มหาเถรสมาคมกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ 6 ด้านด้วยกัน ซึ่งด้านที่เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับประชาชน คือ ด้านสาธารณสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาสเช่น 1) การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันภัยยาเสพติดเช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น 2) การช่วยเหลือสถานที่ที่เป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เป็นต้น 3) การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพอุทกภัย หรือช่วยคนชรา หรือคนพิการ การสาธารณสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงาม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปได้ด้วยความถูกต้อง และเป็น การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (พระธรรมปริยัติโสภณ วรวิทย์ คงคปญโญ, 2548: 35-36) การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบที่สำคัญตามที่ ยูเนสโก (UNESCO, 1993:95) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนประกอบด้วย 1) มาตรฐานการครองชีพ (standard of living) หมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของประชากร เกี่ยวข้องกับรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัยและการสังคมสงเคราะห์สิ่งต่างๆ นี้เป็นส่วนสำคัญทำให้มาตรฐานการครองชีพของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ 2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร (population dynamics) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงประชากรอันเป็นผลมาจากการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยมีผลให้ประชากรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มจำนวนหรือลดลง การเปลี่ยนแปลงประชากรมีผลกระทบต่อสถานการณ์หลายด้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนการจัดการจัดบริการสาธารณสุข ปัจจัยต่างๆ ล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิต 3) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio - cultural factors) มนุษย์เมื่อรวมกันมาก

จำเป็นต้องมีระบบ มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่ารูปแบบการปกครอง กฎหมาย และมีแนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อและศรัทธาในลักษณะเดียวกันเพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันมีความสุขซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี 4) กระบวนการพัฒนา (process of development) การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อมและทรัพยากร ด้านคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัวชุมชน และประเทศนั้นประชากรแต่ละกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี 5) ทรัพยากร (resources) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จะมีผลทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตอยู่ในระดับสูงประเทศใดมีสภาพตรงกันข้ามก็จะมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับต่ำดังนั้นทรัพยากรจึงเป็นเครื่องกำหนดลักษณะประเทศที่ร่ำรวยและประเทศที่ยากจนได้

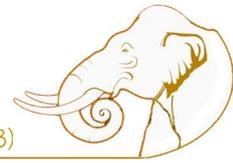
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสมควร ธมฺมธโร (2543: 95) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์วัดพรหมสุวรรณสามัคคีเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีลเบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ 10 และฆราวาสธรรม 4 แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กเล็กแตกต่างกันและผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีลเบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ 10 และฆราวาสธรรม 4 แตกต่างกันมีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน

โกนิฐ์ ศรีทอง และคณะ (2546: 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์ : กรณีศึกษาวัดอัมพวันจังหวัดสิงห์บุรี” พบว่าการสร้างชีวิตให้มีความสุขเป็นการพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการปฏิบัติได้รับความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เห็นจริง อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาด้วยการสร้างศรัทธาต่อคุณงามความดีด้วยการทำบุญทำทาน ฟังเทศน์ฟังธรรมและการปฏิบัติตามพิธีกรรมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้จิตใจสงบด้วยการปฏิบัติกรรมฐานสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและยังเป็นการนำสังคมให้เป็นปรกติสุขอย่างพอเหมาะแก่กาลทั้งร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ

พระสมศักดิ์ สุนตวาโจ (สนธิกุล) (2551: 98) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาทางความประพฤติ คือ ทางกาย ทางวาจา ให้มีศีลธรรม 2) การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ 3) การพัฒนาจิตใจให้เกิดความมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ใช้ระบบบูรณาการอันเป็นองค์รวมใหญ่ที่สามารถทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ด้วยดีคือมนุษย์ธรรมชาติสังคมระบบทั้ง 3 นี้ ต้องประสานกันเข้าเป็นองค์รวมเดียว โดยมีมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะพัฒนาให้ระบบบูรณาการเป็นไปด้วยดี

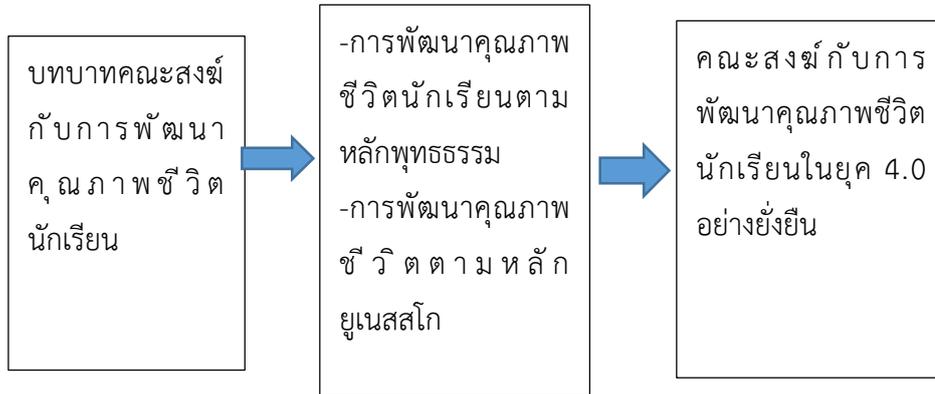
จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบทบาทคณะสงฆ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับ

บทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนอย่างยั่งยืนในยุค 4.0 จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบ/ขอบเขตการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นการประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0 อย่างยั่งยืน จัดการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อประมวลแนวคิด หลักการวิธีการข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน

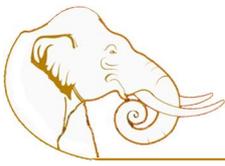
2. ขอบเขตด้านการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านเอกสาร

การศึกษาในเชิงเอกสารโดยใช้หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และบทบาทของคณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ การศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนอย่างยั่งยืน บทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0 อย่างยั่งยืน ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ (1) ทำการศึกษาและคัดเลือกหน่วยงานโรงเรียน องค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับพระสงฆ์ (3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์

ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0 และ บทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้น กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย (4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0 อย่างยั่งยืน (6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

- นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป/คน
- คณะสงฆ์ 5 รูป

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และก็ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ ประเด็นในการวิจัยนั้นได้มาด้วยการจัดสัมมนาในกลุ่ม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการวิจัย 1 เดือนคือ เดือนกันยายน - ตุลาคม 2565

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

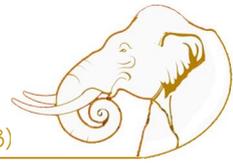
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยประกอบด้วยเอกสาร งานวิชาการ บทความและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัดสัมมนาในกลุ่มเพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตนักเรียน การจัดสัมมนาในกลุ่มมีการกำหนดวัน เวลา สถานที่ ใช้ระบบการสัมมนาออนไลน์ การ บันทึกเป็นไฟล์วิดีโอไว้ และผู้วิจัยนำมาสรุปวิเคราะห์ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนยุค 4.0 อย่าง ยั่งยืนสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า คุณภาพ ชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่คนในสังคมปรารถนาเพราะเมื่อประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมเป็นกำลังสำคัญในการ พัฒนาสังคมและประเทศชาติไปสู่ความเจริญในทุกด้านได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญเป็นอย่าง มาก เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัวจึงต้อง มีการพัฒนาในด้านการศึกษา เพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่รู้จักจัดการบริหารตนเอง การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่นมี อาชีพและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตมีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้เท่ากับเป็นการ ยกระดับทั้งตนเองและสังคม ทำให้มีคุณค่ามีความเจริญงอกงาม ปัญหาต่างๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่นปัญหา ครอบครัวปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะเป็นพิษเป็นต้นประเทศต่างๆ จึงพยายามอย่างเต็มที่ในการ พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นเพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมกิน ดียูดีมีความสุขสมบูรณ์ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้

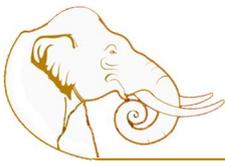
จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ใน สังคมโดยมีแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสุขไปด้วย และยังกระตุ้นให้บุคคล และสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ การพัฒนา คุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการบริหาร เพื่อมาแก้ไขปัญหา

ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม ทำให้บุคคลและสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและปัญหาสังคม ทำให้บุคคลและสังคม มีความรู้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าหากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพที่ดีย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าก้าวไกลขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องมีการพัฒนาให้ครบทั้ง 4 มิติ หรือ 4 ด้านคือ 1) คุณภาพทางกาย หมายถึงการมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียงมีสิ่งแวดล้อมดีไม่มีอุบัติเหตุ เป็นต้น 2) คุณภาพทางจิตหมายถึงจิตใจที่เป็นสุขผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่วมีความเมตตา กรุณา มีสติมีสมาธิ เป็นต้น 3) คุณภาพทางสังคม หมายถึงการอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัวในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดีและมีสันติภาพ เป็นต้น 4) คุณภาพทางปัญญา (จิตวิญญาณ) หมายถึงความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูงเข้าสู่ความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัวมุ่งเข้าสู่สิ่งสูงสุดซึ่งหมายถึงพระนิพพาน หรือพระผู้เป็นเจ้าของหรือความดีสูงสุดแล้วแต่ความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละคน สุขภาวะทาง จิตวิญญาณ จึงหมายถึงมิติทางคุณค่าที่สูงสุดเหนือไปจากโลกหรือภาพภูมิทางวัตถุการมีศรัทธาและมีการเข้าถึงคุณค่าที่สูงส่งทำให้เกิดความสุขอันประณีตลึก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า กระบวนการพัฒนา คือกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ว่าเราจะมุ่งพัฒนาสิ่งใดก็ตาม เพราะการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ที่อยากเห็นสิ่งดีๆ เกิดขึ้นในสังคมของตนเองการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นที่เราเรียกกันว่า “การพัฒนา” หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือกระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนโดยต่อเนื่องภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้นการดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการระยะยาว นอกจากแนวคิดความหมายของการพัฒนาทั่วไปซึ่งเป็นที่ประจักษ์ของคนในสังคมเป็นจำนวนมากแล้ว ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดแต่ทรัพยากรที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์มีจำกัด คำถามที่ตามมา ก็คือจะอย่างไรให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้าน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นองค์ประกอบที่จะรวมกันหรือองค์รวมในการทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถอยู่ดีมีสุขได้ ทั้งสำหรับคนในปัจจุบันและคนรุ่นอนาคตโดยเฉพาะเยาวชนหรือนักเรียนที่ถือว่าเป็นกลุ่มที่ต้องช่วยกันพัฒนาและดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เยาวชนหรือนักเรียนเติบโตในทุกมิติสามารถเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศในอนาคตได้

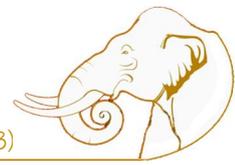
จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันก็ได้ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวอาจจะเป็นของบุคคลหรือของสังคมก็ได้ ที่สำคัญคือ ต้องมีผู้นำพาการเปลี่ยนแปลงด้วย เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 บทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพนักเรียนยุค 4.0
อย่างยั่งยืน พบว่าคณะสงฆ์เป็นผู้มีหน้าที่หลักในการเผยแพร่หลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นผู้บรรลุนิพพาน และสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ให้ผู้คนตั้งอยู่ในความเจริญและดีงาม พระสงฆ์มี 2 ประเภท คือพระอริยสงฆ์ได้แก่พระสงฆ์ที่ได้บรรลุคุณวิเศษในระดับต่างๆ ที่เรียกว่าพระโสดาบันบ้างพระสกทาคามีบ้างพระอนาคามีบ้างและพระอรหันต์บ้างส่วนสมมติสงฆ์ได้แก่พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยแต่ยังไม่ถึงขั้นบรรลุคุณวิเศษ ในระดับต่างๆ ซึ่งเมื่อกกล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้วก็ได้แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณรในสังคมปัจจุบันนั่นเอง บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์หลังจากมีพระสงฆ์เกิดขึ้นในโลกแล้วพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงวางแบบแผนวางเป้าหมาย กำหนดบทบาทให้ภิกษุทั้งหลายได้ทำหน้าที่ทั้งที่เป็นประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์แก่ผู้อื่น ดังนั้นพระสงฆ์จึงเริ่มมีบทบาทตั้งแต่นั้นมา แต่ในสังคมปัจจุบันพระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนมากขึ้น

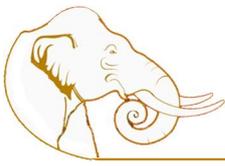
คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในยุค 4.0 ผ่านโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ผ่านการจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งพอประมวลสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

- 1) คณะสงฆ์และโรงเรียนบางแห่งร่วมกันเปิดห้องคลินิกคุณธรรมให้คำปรึกษาแก่นักเรียน โดยรณรงค์ให้นักเรียนที่มีความสนใจเข้ารับบริการให้คำปรึกษาหรือในปัญหาต่างๆ ที่ตัวเองประสบพบเจอและต้องการแก้ไขปัญหานั้นๆ
- 2) คณะสงฆ์และโรงเรียนบางแห่งร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสมาชิกชมรมคลินิกคุณธรรมประจำสถานศึกษา เพื่อให้เด็กนักเรียนที่เป็นสมาชิกทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เกิดกิจกรรมที่สร้างสรรค์สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้น
- 3) คณะสงฆ์และโรงเรียนบางแห่งร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook) จัดตั้งกลุ่มไลน์ (Line) เพื่อใช้เป็นช่องทางในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนทั้งในด้านการเรียน การสอน และปัญหาด้านอื่นๆ
- 4) คณะสงฆ์และโรงเรียนบางแห่งร่วมกันคัดเลือกแกนนำในการประสานงานระหว่างนักเรียนกลุ่มเป้าหมายกับพระสงฆ์ เพื่อลดช่องว่างระหว่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจและการทำงานร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ โรงเรียนและนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น
- 5) คณะสงฆ์และโรงเรียนบางแห่งร่วมกับสถานศึกษาควรจัดสรรเวลาให้พระสงฆ์ได้อบรมสนทนาธรรม/บรรยายธรรม กับนักเรียนในเวลา/สถานที่ที่เหมาะสม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นักเรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อพระสงฆ์
- 6) คณะสงฆ์และโรงเรียนบางแห่งร่วมกันกำหนดหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับวิถีพุทธ
- 7) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันรณรงค์ให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรของโรงเรียน และนักเรียนตระหนักในความสำคัญและความเข้าใจร่วมกัน สร้างความเป็นกัลยาณมิตร ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายกัน
- 8) คณะสงฆ์และโรงเรียนร่วมกันมีการติดตามและประเมินผลจากการจัดกิจกรรมกระบวนการเปิดการเรียนรู้ภายในประกอบด้วย 7 กระบวนการย่อย คือ 1) การใช้เทคนิคการอบรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของเยาวชน เช่น การทำวัตร เข้า-เย็น การนั่งสมาธิ 2) การจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ จัดกิจกรรมวันไหว้ครู เป็นต้น โดยใช้กระบวนการสอดแทรกหลักธรรม 3) ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจากเหตุการณ์จริงเป็นหลัก โดยพระสงฆ์และครูให้ข้อมูลย้อนกลับทันที อาทิเช่นขณะเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กในโรงเรียน พระสงฆ์และครูใช้ความศรัทธาจากผู้เรียน ศึกษาปัญหาและแนะนำแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะแก่นักเรียน 4) จัดค่ายฝึกอบรมมารยาทไทย การพูดจาสุภาพ และถูกกาลเทศะ การลดพฤติกรรมก้าวร้าว ลดความเห็นแก่ตัว มีเมตตาสูงขึ้น เกิดความสงบ มีสติด้วยการทำสมาธิ รู้จักพิธีกรรมทางศาสนา ปฏิบัติได้จริง เห็นประโยชน์ในการเข้าค่ายฝึกอบรม 5) การใช้เหตุการณ์ในสื่อออนไลน์เป็นสื่อการสอนให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ด้วยตนเอง โดยใช้วิถีทางของพระพุทธเจ้า คือ

ปจฺฉา-วิสัชนา ไม่ปิดเบือนสาระ เป็นการข่มขู่ให้นักเรียนเกรงกลัว นรท สวรรค์ เป็นต้น 6) รูปแบบการปรับกระบวนการทัศนศาสตร์จากเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยใช้หลักการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนปรับพฤติกรรมของตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเบญจศีล เบญจธรรม 7) มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบองค์รวม ประกอบด้วย 4 กระบวนการย่อย คือ 1) การจัดกิจกรรมการบูรณาการวิถีพุทธทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยอาศัยแนวหลักการทฤษฎีที่เรียนรู้จากภายนอก เข้าไปสู่การคิด วิเคราะห์ ทบทวน ลงมือฝึกปฏิบัติ ฝึกฝนให้คล่องแคล่วโดยอัตโนมัติ 2) การจัดค่ายคุณธรรม นักเรียนได้รับประโยชน์โดยตรง คือ ได้ฝึกความอดทน, ทำให้เกิดความใจเย็น ได้รับความรู้, ฝึกวินัยและพัฒนาศีลธรรม ฝึกสมาธิก่อให้เกิดปัญญา ได้รับความรู้ทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, เข้าใจกฎแห่งกรรม ได้รับการฝึกความมีวินัยในการอยู่ร่วมกัน ได้รับบุญกุศล ได้รับประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น ได้รู้จักการปรับตัว 3) การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนได้เห็นและปฏิบัติร่วมกันได้อย่างปกติ รวมถึงการปลูกต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่น ร่มเย็น ดอกไม้มีสีแสนสวยงาม มีกลิ่นหอมเย็น ทำให้เกิดความรู้สึกสุขใจ สบายใจ เป็นต้น 4) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีล สมาธิ และปัญญาแก่เยาวชน อาทิเช่น กิจกรรมรักษาศีล 5 กิจกรรม ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม กิจกรรมโฮมรูมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เพื่อให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมทำความดี เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกที่ได้ทำความดี กระบวนการการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ 1) สะอาด ได้แก่ กิจกรรมรักษาศีล 5 ซึ่งเป็นคุณธรรมเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่งเสริมให้นักเรียนรักษาศีล 5 เป็นประจำ กิจกรรมรณรงค์ให้นักเรียนลด ละ เลิก อบายมุขทั้งปวง กิจกรรมงดสูบบุหรี่ในสถานศึกษา กิจกรรมโทษภัยของยาเสพติด กิจกรรมรักษนวลสงวนตัว กิจกรรมจิตอาสาคบเพื่อนดี กิจกรรมหน้าที่พลเมืองที่ดี ซึ่งหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ คือเบญจศีลเบญจธรรม (กายภาวนา) 2) สว่าง ได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างปัญญาให้แก่เด็กนักเรียน เช่นกิจกรรมวิถีธรรมวิถีไทย รณรงค์ให้นักเรียนรู้จักขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมประจำถิ่นของตนเอง กิจกรรมมารยาทไทย กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน เป็นต้น (ศีลภาวนา) 3) สงบ ได้แก่ กิจกรรมปฏิบัติธรรม เจริญจิตภาวนา มีการนั่งสมาธิ เดินจงกรม แผ่เมตตา เป็นต้น เพื่อช่วยให้นักเรียนมีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียน ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท โดยสามารถจัดกิจกรรมในลักษณะสวดมนต์ไหว้พระก่อนและหลังเรียนนั่งสมาธิหรือทำจิตให้สงบก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน กิจกรรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น (จิตตภาวนา) 4) สั่งสอน ได้แก่ กิจกรรมการอบรมสั่งสอน คุณธรรมจริยธรรม การบรรยายธรรมหรือสนทนาธรรมในวันพระ กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในชั้นเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนธรรมศึกษา และจัดให้มีการสอบธรรมศึกษา เป็นต้น (ปัญญาภาวนา)

จากการสัมมนากลุ่มเพื่อประกอบในรายวิชา “สัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในประเด็นหัวข้อเรื่อง “คณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน” เมื่อวันที่ 20 เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 โดยมีวิทยากรผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย (1) ดร.พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (2) นางสาวศิริรัตน์ อุปถัมภ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนแรวีวิทยา และ (3) นายวายุкул จุลทรศน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนกระเทียมวิทยา โดยมี ดร.กิตติพัทธ์ ไกรเพชร ศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานักเรียน ผลจากการสัมมนาในครั้งนี้ พบว่าบทบาทของคณะสงฆ์สุรินทร์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0 อย่างยั่งยืน ควรมีดังต่อไปนี้

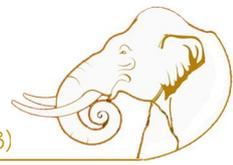

ดร.กิตติพัทธ์ ไกรเพชร เสนอว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0 อย่างยั่งยืนคือเรื่อง การศึกษา เราจะมีวิธีการและกระบวนการอย่างไรให้มีการจัดการศึกษาแก่นักเรียนอย่างมีคุณภาพและ ทัวถึง เพราะเมื่อมีการจัดการศึกษาให้เด็กหรือเยาวชนอย่างทัวถึงแล้ว ก็จะนำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม อย่างสันติสุขได้ คณะสงฆ์จะมีส่วนช่วยในประเด็นนี้ได้อย่างไร เราต้องร่วมช่วยคิดช่วยทำให้เกิดการ ประสานงานกันช่วยเหลือกันให้ได้ นอกจากคณะสงฆ์แล้วครูก็มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาเด็กได้อย่าง ทัวถึง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการช่วยพัฒนาเด็กนักเรียนหรือเยาวชนให้มีคุณภาพ อย่างยั่งยืนได้

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน เสนอว่า คณะสงฆ์ต้องมีการทำงานร่วมกันกับกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์ต้องทำงานเชิงรุกช่วยกันทำงานเช่นโรงเรียนวิถี พุทธ ทำงานร่วมกันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนอย่างยั่งยืน ให้การทำงานร่วมกันโดยมีการร่วมมือ จากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ ครู ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนหรือสังคม โดยเฉพาะพระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำ ในการเผยแผ่หลักคำสอนและเป็นผู้นำในการทำงานด้านการพัฒนาการศึกษา เพราะพระสงฆ์มีเวลาใน การศึกษาพระธรรมมากกว่าฆราวาสญาติโยม สามารถที่จะนำพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ได้ ทำอย่างไร พระสงฆ์เราจะสามารถประยุกต์หลักพุทธธรรมไปใช้ในกระบวนการศึกษา การทำงาน การพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนนี้หมายเอาคุณภาพทางกายและทางจิต ความจริงหมายเอา 4 มิติคือ กาย อารมณ์ สังคม ปัญญา ตามที่ยูเนสโกได้กำหนด นอกจากนี้ต้องพัฒนาด้วยกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

นางสาวศิริรัตน์ อุปถัมภ์ ผู้อำนวยการแรวทยา เสนอว่า ตามประสบการณ์ของตนเองที่เคยเป็น ผู้บริหารทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กนั้น การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จะต้องทำให้เกิดความสมดุลทั้งในด้าน กาย สังคม อารมณ์ จิตใจ การจัดการในห้องเรียนต้องสามารถให้เด็ก มีความรู้และมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ต้องมีการออกแบบการจัดการการเรียนรู้ให้ตอบสนอง ต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมให้สมดุลทั้งกาย อารมณ์ สังคม ปัญญา ต้องมีการขับเคลื่อนทั้งระบบ ต้องมีกิจกรรมทางด้านศาสนาเข้ามาในกระบวนการ เรียนรู้ โดยไม่เป็นการบังคับเด็กแต่ให้เด็กมีความสนใจที่จะเรียนรู้

นายวายุкул จุลทรศน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนกระเทียมวิทยา เสนอว่า การจะพัฒนาคุณภาพชีวิต นักเรียนในยุค 4.0 อย่างยั่งยืนนั้น ต้องมีการสร้างความรับรู้ร่วมกันระหว่างครู และผู้บริหาร ครูและผู้บริหาร ต้องมีความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนาตามระบบโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสร้างความร่วมมือกับคณะสงฆ์เพื่อ ขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กนักเรียนร่วมกัน เช่นการขับเคลื่อนในเชิงวิชาการมีการจัดร่วมกันระหว่างครูและครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ในการ จัดกระบวนการการเรียนนอกห้องเรียนให้มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและ การจัดกิจกรรมสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมเช่นการแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมท้องถิ่น การทำบุญตักบาตร ซึ่ง ถือเป็นการเรียนรู้พระพุทธศาสนาผ่านระบบการเรียนรู้นอกห้องเรียน การจะพัฒนากระบวนการเรียนรู้การ พัฒนานักเรียนให้เกิดความยั่งยืนนั้น ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการกำกับ ติดตามงานอย่างต่อเนื่องทำอย่างเต็มที่ ต้องมีการวัดผลประเมินที่สอดคล้องตอบสนองเป็นอันเดียวกัน ระหว่างภารกิจหลักและภารกิจรอง จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักการพัฒนาทุกมิติหรือทุก ด้านคือด้านกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและด้านปัญญา

จากผลของการจัดสัมมนาเพื่อเสริมการเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในยุค 4.0 อย่างยั่งยืน ทำให้ได้ข้อสรุปว่าการพัฒนานักเรียนหรือเยาวชนนั้นต้องพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านกาย อารมณ์ สังคมและปัญญา ต้องมีการทำอย่างต่อเนื่องมีการทำงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคณะสงฆ์ ต้องสามารถเป็นบูรณาการประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาให้นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากกระบวนการและกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนตามที่ได้สรุปมานี้ เชื่อได้ว่าจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เป็นที่พึงประสงค์ทำให้สังคมได้เยาวชนที่มีคุณภาพพร้อมที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนในการพัฒนาสังคมต่อไป

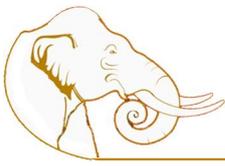
อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “คณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน” สามารถนำมาอภิปรายผล โดยคณะผู้วิจัยขออภิปรายผลโดยแยกตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นสิ่งสำคัญทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม เพราะคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เมื่อประชาชนในสังคมมีคุณภาพชีวิตดีแล้ว การพัฒนาด้านอื่นๆ ย่อมมีผลดีตามมา พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โภณิภรณ์ ศรีทอง และคณะ (2546:89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์ : กรณีศึกษาวัดอัมพวันจังหวัดสิงห์บุรี” พบว่าการสร้างชีวิตให้มีความสุขเป็นการพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการปฏิบัติได้รับความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เห็นจริง อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาด้วยการสร้างศรัทธาต่อคุณงามความดีด้วยการทำบุญทำทานฟังเทศน์ฟังธรรมและการปฏิบัติตามพิธีกรรมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้จิตใจสงบด้วยการปฏิบัติกรรมฐานสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและยังเป็นการนำสังคมให้เป็นปรกติสุขอย่างพอเหมาะแก่กาลทั้งร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ

(2) ศึกษาแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ครบทุกด้านทั้งในด้านร่างกายจิตใจให้มีความสุขกันไม่ได้มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่งอย่างสุดโต่ง เมื่อร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพดี จิตใจต้องดีและได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพจิตที่ดีด้วย จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมศักดิ์ สุนตวาโจ (สนธิกุล) (2551:98) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาทางความประพฤติ คือ ทางกาย ทางวาจาให้มีศีลธรรม 2) การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 3) การพัฒนาจิตใจให้เกิดความมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ใช้ระบบบูรณาการอันเป็นองค์รวมใหญ่ที่สามารถทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ด้วยดีคือ มนุษย์ธรรมชาติสังคมระบบทั้ง 3 นี้ ต้องประสานกันเข้าเป็นองค์รวมเดียว โดยมีมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะพัฒนาให้ระบบบูรณาการเป็นไปด้วยดี

(3) ศึกษาบทบาทของคณะสงฆ์สุรินทร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนยุค 4.0 คณะสงฆ์ซึ่งมีหน้าที่หลักตามพันธกิจที่พระพุทธเจ้ามอบไว้คือการอบรมตนเองเมื่ออบรมตนเองได้แล้ว จึงทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมสั่งสอนผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ด้วยพันธกิจดังกล่าวคณะสงฆ์จึงมีบทบาทที่สำคัญในการอบรมบ่มเพาะพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งถือเป็นพุทธศาสนิกชนรุ่นเยาว์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมจะเป็นชาวพุทธที่ดีและ

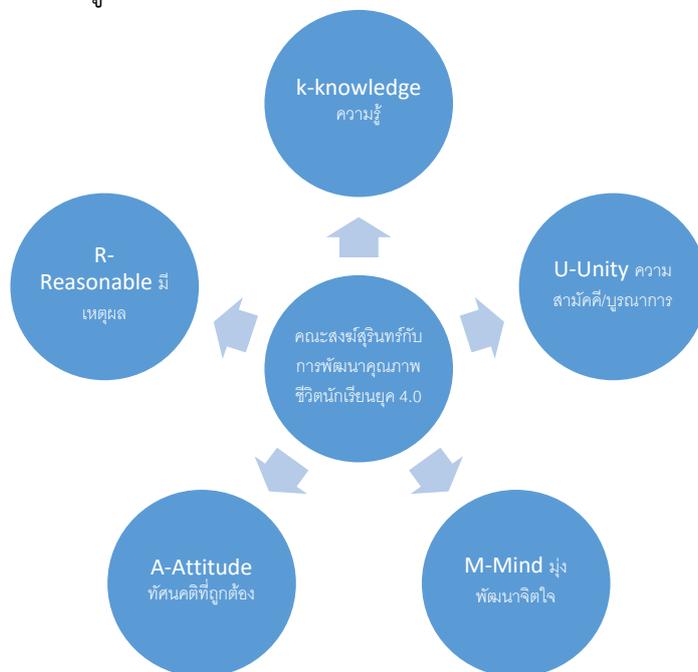
ศักยภาพในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมควร ธรรมธีโร (2543:95) ได้ทำวิจัยเรื่อง“บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์วัดพรหมสุวรรณสามัคคีเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

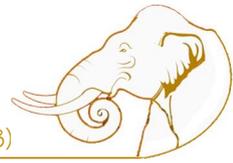
จากการศึกษาวิจัยเรื่อง คณะสงฆ์สุรินทร์ กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนยุค 4.0 อย่างยั่งยืน สามารถเขียนเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรียกว่า KUMAR-MODEL ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) K-Knowledge คือ ความรู้ การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งตนเองและสังคมต้องมีความรู้ในประเด็นในการพัฒนาอย่างถ่องแท้ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่คนอื่นได้อย่างถูกต้อง
- (2) U-Unity คือ ความสามัคคีของการทำงานแบบบูรณาการภายใต้แนวคิด “บวร” คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน
- (3) M-Mind คือ การพัฒนาที่มุ่งการพัฒนาจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ หากพัฒนาจิตใจคนสำเร็จ การพัฒนาอย่างอื่นก็จะประสบผลสำเร็จไปด้วย
- (4) A- Attitude คือ ทักษะทัศนคติ การจะพัฒนาในด้านต่างๆ ได้และเป็นที่ยอมรับในวงกว้างได้ ต้องมีทัศนคติในการพัฒนาอย่างถูกต้อง คนในชุมชนต้องมีความคิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ
- (5) R- Reasonable คือ ความเป็นผู้มีเหตุผล มีคำตอบทุกกิจกรรม สรรสร้างสังคมแห่งการตื่นรู้

ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิภาพ ได้ดังต่อไปนี้

จากแผนภูมิ KUMAR-MODEL นี้แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนอย่างยั่งยืน คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำโมเดลนี้ไปพัฒนาต่อยอดและเผยแพร่แก่โรงเรียนและชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง

บทสรุป

การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ทั้งในส่วนบุคคลครอบครัว ชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาในด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดีรู้จักการบริหารตนเองการเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้เท่ากับเป็นการยกระดับทั้งตนเองและสังคม ทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงาม ปัญหาต่างๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะเป็นพิษ เป็นต้นประเทศต่างๆ จึงพยายามอย่างเต็มที่ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมกินดีอยู่ดี มีความสุขสมบูรณ์ประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดยมีแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสุขไปด้วย 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิต กระตุ้นให้บุคคลและสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการบริหารเพื่อมาแก้ไขปัญหามาๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลและสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและปัญหาสังคม 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลและสังคม ที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าหากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพที่ดีเยี่ยม นำ ไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าก้าวไกลขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

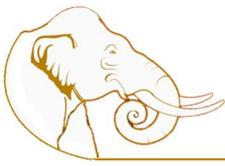
คณะสงฆ์และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเช่นโรงเรียนควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับการอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนและการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในทุกกิจกรรมการเรียนการสอน และกำหนดเป็นนโยบายของคณะสงฆ์และของโรงเรียนทุกแห่งและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้ที่สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1) ควรมีการทำวิจัยเรื่องการปัญญาของนักเรียนในทุกระดับชั้นโดยใช้แนวคิดการพัฒนาปัญญาในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

2) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทคณะสงฆ์กับการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติธรรมในจังหวัดสุรินทร์

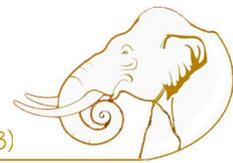

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืนหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ คณะผู้วิจัยขออนุโมทนาและขอบคุณวิทยากรผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในครั้งนี้ประกอบไปด้วย 1) พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, ดร. ประธานสงฆ์ศูนย์ปฏิบัติธรรมสติภาวนาภริตาราม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 2) พระมหาโชตนิพิฐพนธ์ สุทนต์โต, ผศ. เลขาธิการเจ้าคณะตำบลในเมืองเขต 1 วัดใหม่ศรีมากทอง 3) ดร. กิตติพัทธ์ ไกรเพชร ศึกษานิเทศก์จังหวัดสุรินทร์ 4) นางสาวศิริรัตน์ อุบลัมภ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนแร่วิทยา อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และ 5) นายวายุкул จุลทรธรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนกระเทียมวิทย อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และขออนุโมทนาอย่างยิ่งต่ออาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม อาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชาฯ ที่กรุณาช่วยชี้แนะแนวทางการศึกษา และตรวจแก้ไขงานตั้งแต่เริ่มต้น กระทั่งสำเร็จเป็นบทความวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. (2555). *การพัฒนาหมู่บ้านอีสานเขียวแบบผสมผสานสนับสนุนโครงการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง*. เอกสารอัดสำเนา, โพนินธุ์ ศรีทอง และคณะ. (2546). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์: กรณีศึกษาวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- ป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2530). *ศาสนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2557). *การพัฒนาชุมชน, เน้นหนักการพัฒนาสังคมและแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราพัฒนาชนบท สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก. (2542). *การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2553). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน : พุทธศาสนากับสังคมไทย*, กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์,
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2547). *ทางสายกลางของการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณฺโญ). (2548). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี-สหายพัฒนาการพิมพ์,
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานศาลยุติธรรม. (2558). รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี 2557. ม.ป.ท.,
ปรียาภรณ์ พวงทัย. (2561). “คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสภวิทยาเขตชาวดอย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3”. วารสารการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 127-136.

WHOQOL Group. *WHOQOL-BREF introduction administration scoring and generic version of
assessment field trial version*. Geneva: World Health Organization 1996.

UNESCO. *Quality of life improvement programmes*. Bangkok: UNESCO, regional office, 1993.